

ปรากฏการณ์และแนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย

Phenomena and Trends in the Future of Educational Management in Thailand

กุสุมา ดำรงชัย

Kusuma Damrongchai

คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Faculty of Business Administration, College of Asian Scholars, Thailand

Corresponding author: Email: kusuma@cas.ac.th

(Received: December 2, 2025; Revised: December 15, 2025; Accepted: December 22, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเอกสารครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอปรากฏการณ์และแนวโน้มการจัดการการศึกษาของประเทศไทยในอนาคต ผลการวิจัย พบว่า 1) ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้ สังคมพหุวัฒนธรรม และความท้าทายระดับโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในทุกระดับ 2) แนวโน้มการจัดการการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย และการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่มีระบบการศึกษาเป็นเลิศ ได้แก่ ฟินแลนด์ สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ ควบคู่กับการวิเคราะห์สถานการณ์ปรากฏการณ์การศึกษาไทย พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 บทบาทครูและผู้บริหารในยุคดิจิทัล และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย เพื่อเป็นแนวทาง ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้สามารถแข่งขันและร่วมมือในระดับสากลอย่างยั่งยืน การจัดการศึกษาในอนาคต ต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และทันสมัยในระดับสากล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยต้องความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการร่วมกันสร้างระบบการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมโลกในอนาคต ความสำเร็จของการศึกษาไทยในอนาคตจะวัดได้จากความสามารถของบัณฑิตไทยในการแข่งขันและร่วมมือในเวทีโลก การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมโลกที่ยั่งยืนและน่าอยู่สำหรับทุกคน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาในอนาคต; ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21; การพัฒนาคุณภาพการศึกษา; การศึกษาในยุคดิจิทัล; ความสามารถในการแข่งขันระดับโลก; ภาวะผู้นำทางการศึกษา; การศึกษาเพื่อความยั่งยืน

Abstract

This documentary research article aims to present the phenomena and future trends of educational management in Thailand. The findings reveal that: (1) Thailand is facing global changes in the 21st century, including digital technology advancement, the knowledge-based economy, multicultural society, and global challenges, all of which directly affect the education system at all levels. (2) An analysis of future trends in Thailand's educational management, together with a comparative review of education systems recognized for excellence namely Finland, Singapore, and South Korea and an examination of Thailand's current educational context, indicates key directions for development. These include the enhancement of 21st-century skills, the evolving roles of teachers and educational administrators in the

digital era, and the improvement of the overall quality of Thai education. These directions serve as guidelines for elevating the quality of Thai education to enable sustainable competitiveness and collaboration at the international level. Future educational management must emphasize quality, equity, and global relevance, focusing on developing learners' knowledge, skills, and essential attributes required for living in the 21st century. Achieving these goals requires collaboration from all sectors, including government agencies, educational institutions, teachers, students, parents, and communities, to jointly build an education system that drives the development of Thai youth into competent global citizens. The success of Thai education in the future will be measured by the ability of Thai graduates to compete and collaborate on the global stage, demonstrate positive transformational leadership, and contribute to the creation of a sustainable and livable global society for all.

Keywords: Future Educational Management; 21st-Century Skills; Educational Quality Development; Digital Era Education; Global Competitiveness; Educational Leadership; Sustainable Education

1. บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เกิดจากหลายปัจจัยที่มีพลวัตสูง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลให้ข้อมูลและความรู้สามารถเข้าถึงได้อย่างไร้ขีดจำกัด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ตลอดจนความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น (UNESCO, 2021) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดคำถามสำคัญต่อระบบการศึกษาทั่วโลกว่า จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างไรจึงจะสามารถเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรับมือกับความไม่แน่นอนและความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบริบทของประเทศไทย การปฏิรูปการศึกษาได้กลายเป็นวาระแห่งชาติที่มีความเร่งด่วน เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับโลกยังเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในศตวรรษที่ 21 สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) และทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในการทำงาน แต่ยังรวมถึงการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ในบริบทของการพัฒนาครู งานวิจัยทั่วโลกต่างชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดคุณภาพการศึกษา (Hattie, 2009) อย่างไรก็ตาม บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว มาสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) โค้ช (coach) และผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (learning designer) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง (Redecker, 2017) การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงแต่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการจัดการเรียนรู้ แต่ยังสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาภาวะผู้นำทางดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

2. ภาพอนาคตการศึกษาจากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ จากการศึกษางานวิจัย เกี่ยวกับแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาไทย พ.ศ. 2573

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบหลายกรณีศึกษา โดยวิเคราะห์ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 3 ประเทศที่มีแบบปฏิบัติเป็นเลิศ ได้แก่ ฟินแลนด์ สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยและเสนอภาพอนาคตการศึกษาในปี พ.ศ. 2573 หากพิจารณาด้านนโยบายและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันของประเทศคู่เปรียบเทียบ งานวิจัย พบว่า นโยบายและวิธีปฏิบัติของทั้งสามประเทศแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยจำแนกได้เป็นสองข้อ ข้อที่ 1 แบบยืดหยุ่นและเน้นอิสระ (ประเทศฟินแลนด์)ให้อิสระในการทำงานและการตัดสินใจ ไม่มีการประเมินเชิงตัดสิน ไม่เน้นการแข่งขัน และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ข้อที่ 2 แบบรวมอำนาจและควบคุม (ประเทศสิงคโปร์และเกาหลีใต้) มีการรวมอำนาจและควบคุมอย่างจริงจัง ขับเคลื่อนเป้าหมายด้วยการประเมินเน้นการแข่งขันและผลสัมฤทธิ์ และมีระบบกำกับดูแลที่เข้มงวด สำหรับลักษณะร่วมของทั้งสามประเทศ แม้จะมีแนวทางที่ต่างกัน แต่ทั้งสามประเทศมีลักษณะร่วมที่สำคัญ ดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ พร้อมสร้างความทั่วถึงและความเท่าเทียม 2) เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม 3) ปรับใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4) ใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา โดยให้ความสำคัญกับภาษาแม่ในระดับปฐมวัย และ 5) ให้ความสำคัญกับคุณภาพครูในระดับสูง ถือเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จ

ผลการเปรียบเทียบข้อแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างไทยกับประเทศคู่เปรียบเทียบ การวิจัยพบข้อแตกต่างสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ ประเทศไทย เน้นเนื้อหาการเรียนรู้มากกว่าบูรณาการเนื้อหา ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และสาระท้องถิ่น และมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเทศไทยยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบและสนับสนุนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่ากับทั้งสามประเทศ และ 3) ระบบการผลิตและพัฒนาครู ระบบการผลิตของไทยยังไม่สัมพันธ์กับระบบการใช้ครู คุณสมบัติพื้นฐานผู้ที่ จะเข้าเรียนยังไม่ได้อยู่ในระดับเก่งเท่ากับประเทศคู่เปรียบเทียบ สมรรถนะของบัณฑิตครูยังไม่สามารถสร้างศรัทธาให้กับ วิชาชีพครูได้ และวิชาชีพครู ยังไม่เป็นตัวเลือกของผู้เรียนที่ถือเป็นระดับแรกของประเทศไทย

3. ภาพอนาคตการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกหัดครูของไทย พ.ศ. 2573 มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอปรากฏการณ์และแนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย โดยงานวิจัยนี้ได้เสนอภาพอนาคตการศึกษาไทย โดยแบ่งเป็น 5 ภาพหลัก ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักการกระจาย ระบบบริหารการศึกษาไทยจะกระจายอำนาจการปฏิบัติสู่ท้องถิ่น แบบประสานพลังด้วยความร่วมมือ รับผิดชอบ โปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยมีการกำหนดนโยบายที่มีมาตรฐาน/ตัวชี้วัดกำกับชัดเจน และมีความยืดหยุ่นตามบริบทท้องถิ่น

ภาพที่ 2 หลักความแกร่ง เป็นหลักการพื้นฐานการจัดการศึกษาที่แข็งแกร่ง ด้วยการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ยึดคุณภาพมาตรฐานระดับสากล ตามแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยภาพย่อย 5 ภาพ ดังนี้ 1) การเคียงบ่าเคียงไหล่ คุณภาพการศึกษาสามารถแข่งขันและร่วมมือได้อย่างเท่าเทียมกันทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล 2) ความโดดเด่น ผู้เรียนทุกระดับและทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงคุณภาพสูงอย่างสะดวกตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยไม่มีอุปสรรคด้านภูมิหลังและประสบการณ์สังคม สามารถใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียนตามบริบทพื้นที่ได้อย่างน้อย 2 ภาษา 3) ความมั่นคง ผู้เรียนมีอนาคตมั่นคงจากการเลือกช่องทางการศึกษาได้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง สามารถเป็นแรงงานที่มีสมรรถนะในการทำงานเพื่อพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงวัย 4) นวัตกรรมคานงัด ใช้นวัตกรรมเป็นคานงัด

คุณภาพการศึกษาให้ก้าวกระโดด ครอบคลุมนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมสังคม และนวัตกรรมด้านยุทธศาสตร์การสอน และ 5) ความล้ำหน้า การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากระบบการประเมินเพื่อป้อนผลสู่การพัฒนาคุณภาพ (feed forward) และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสู่มาตรฐาน

ภาพที่ 3 ภาพแห่งการหยั่งลึก หากจะมีภาพแห่งการหยั่งลึกเป็นพื้นฐาน ควรมุ่งไปที่การพัฒนาครูในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นปัจจัยในการสร้างพื้นฐานของชีวิตที่แข็งแกร่ง และเป็นรากหลักสำหรับการเติบโตของประเทศอย่างมั่นคง

ภาพที่ 4 หลักการยกระดับ คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง เท่าเทียม สามารถร่วมมือและแข่งขันได้ในระดับสากล มีการเทียบเคียงคุณภาพสถาบันการศึกษาที่มีนวัตกรรมและวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

ภาพที่ 5 หลักการพลิกพลัง เป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นยอด มีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สังคมให้การยอมรับและเชื่อถือ ประกอบด้วยภาพย่อย 3 ภาพ ดังนี้ 1) หลักการสร้างศรัทธา วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ประชาชนยอมรับและเชื่อถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน ครูมีความศรัทธาต่ออาชีพของตนเอง และมีการพัฒนาตนและอาชีพสู่ความเป็นมืออาชีพ 2) หลักการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพชั้นยอด ระบบการฝึกหัดครูได้รับการปฏิรูปให้เทียบเคียงกับประเทศที่มีครูชั้นยอด มีระบบการคัดเลือกคนเก่งเข้ามาเป็นครู ออกแบบการเรียนรู้บนฐานวิจัยที่มีสมรรถนะด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างน้อย 2 ภาษา มีระบบการฝึกวิชาชีพครูอย่างเข้มข้นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 3) หลักความมั่นคงและยั่งยืน ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถอยู่ในระบบได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีระบบบริหารจัดการการเข้าสู่วิชาชีพและการรักษาครูไว้ในวิชาชีพอย่างจริงจัง มีการกำหนดผลประโยชน์และสวัสดิการที่เทียบเคียงได้กับวิชาชีพชั้นสูง และดึงดูดใจให้เยาวชนเลือกเป็นอาชีพ 1 ใน 3 ที่ต้องการเลือกหลังจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ทุกภูมิภาคของโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดน ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนักศึกษาภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความท้าทายในการพัฒนานักศึกษาที่เน้นทั้งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับอนาคต ในส่วนประเด็นที่ท้าทายในการพัฒนานักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบจากนโยบายและการเปลี่ยนแปลงของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2556) กำหนดให้การจัดการศึกษามีความเป็นพลวัต (Dynamic) ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมีเป้าหมาย: 1) บัณฑิตไทยมีสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) มีความพร้อมในการทำงานและมีขีดความสามารถในระดับสากล 3) บัณฑิตมีคุณลักษณะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบัณฑิตไทยให้มีความเป็นเลิศที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังพบว่าข้อตกลงของอาเซียน เกี่ยวกับการยอมรับกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในเรื่องคุณสมบัติของผู้ทำงานด้านบริการ ใน 8 อาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี นักสำรวจ และบริการการท่องเที่ยว รวมถึงเป็นยุคของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า Knowledge Based Society and Economy ความรู้ถือเป็นทรัพยากรหลักสำคัญ (Knowledge is Power) ยิ่งใช้ยิ่งงอกงาม และเป็นโลกยุคสารสนเทศ เกิดสังคมไร้พรมแดน มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและรวดเร็ว เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง การใช้เทคโนโลยีแทนที่งานซ้ำซาก คนจะต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญที่เครื่องจักรไม่สามารถทำแทนได้ เช่น การคิดที่ซับซ้อน การสื่อสารที่ซับซ้อน

สำหรับกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills) ได้กำหนดกรอบความคิดประกอบด้วยรายละเอียด 4 ด้าน ดังนี้

1) **ด้านวิชาแกน (Core Subjects)** ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือศิลปะการใช้ภาษา เศรษฐศาสตร์ ภาษาสำคัญของโลก ภูมิศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการปกครองและหน้าที่พลเมือง

2) **ด้านความรู้เกี่ยวกับโลกเพื่อการดำรงอยู่ในอนาคต** ได้แก่ 1) จิตสำนึกต่อโลก (Global Awareness) ใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สร้างความรู้ความเข้าใจในการสร้างความเป็นสังคมโลก และเรียนรู้วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคมที่ต่างกัน 2) ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ เข้าใจบทบาท เศรษฐศาสตร์ที่มีต่อบุคคลและสังคม รู้วิธีที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์ ใช้ทักษะของผู้ประกอบการในการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพด้านอาชีพ 3) ความรู้พื้นฐานด้านความเป็นพลเมือง (Civic Literacy) นำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่าง ๆ และมีส่วนร่วมทางสังคมผ่านวิธีการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจ 4) ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (Health Literacy) มีความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะสุขภาพอนามัย และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 5) ความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Literacy) มีภูมิความรู้และความเข้าใจขั้นพื้นฐาน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม

3) **ทักษะแห่งการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21** ได้แก่

1. **ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills)** ประกอบด้วย 4C ดังนี้ Critical Thinking & Problem Solving (การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา) ประสิทธิภาพของการใช้เหตุผลทั้งเชิงนิรนัยและอุปนัย สามารถใช้วิธีคิดเชิงระบบ และเกิดประสิทธิภาพในการตัดสินใจสำหรับการแก้ปัญหา Creativity and Innovation (การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม) สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และเสริมสร้างคุณค่าทางความคิดและสติปัญญา มีความละเอียดรอบคอบต่อการคิดวิเคราะห์และประเมินแนวความคิด และสามารถสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส Communication (การสื่อสาร) สามารถสื่อสารได้ถูกต้อง ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ทั้งการพูด การฟัง และการเขียน และสามารถใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ Collaboration (ความร่วมมือ) มีความสามารถในการเป็นผู้นำในการทำงานและเป็นที่ยอมรับในทีมมีความรับผิดชอบในงานและทำงานบรรลุผลตามที่มุ่งหวัง และมองเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นทีม

2. **ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ** ประกอบด้วย 1.ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้อภิปรายในการประเมินสารสนเทศ 2. ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ และใช้ให้ตอบสนองกับปัจเจกบุคคลภายใต้กรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรม และ 3. ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและการสร้างเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม

3. **ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills)** ประกอบด้วย 1.ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว สามารถปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงตามบทบาทหน้าที่ และสร้างความสมดุลในการทำงาน 2. ความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง สามารถจัดการด้านเป้าหมายและเวลา เป็นผู้นำในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) 3. ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพเชิงปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น และการสร้างทีมงานที่มีคุณค่า 4. การเพิ่มผลผลิตและการรู้รับผิด การจัดการโครงการและผลผลิตที่เกิดขึ้น และ 5) ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นตัวแบบและเป็นผู้นำคนอื่น

นอกจากนี้ วิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอกรอบการเรียนรู้ 3Rs 8Cs และ 2Ls มีลักษณะ ดังนี้ 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก) (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น) และ 8C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่าง มีวิจารณญาณ และทักษะ ในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจ ความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) และ Change (การเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง) และ 2Ls Learning (ทักษะการเรียนรู้) และ Leadership (ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ)

4) กรอบด้านจิตห้าลักษณะสำหรับอนาคต (Five Minds for the Future)

Gardner (2010) ได้เสนอจิตห้าลักษณะ ที่ควรปลูกฝังในคนรุ่นถัดไป ได้แก่ 1) จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined Mind) เป็นการเชี่ยวชาญในการคิดเกี่ยวกับวิทยาการสาขาใดสาขาหนึ่ง การทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาทักษะและความเข้าใจ รู้จริง รู้ลึก เข้าใจอย่างถ่องแท้ 2) จิตรู้สังเคราะห์ (Synthesizing Mind) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ทำความเข้าใจสังเคราะห์ข้อมูล ประเมินความสำคัญ คัดเลือก และนำไปสู่การแยกประเด็นที่สำคัญ 3) จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) ผู้มีจิตสร้างสรรค์จะรู้จักคิดนอกกรอบ ค้นหาหนทางใหม่ขึ้นมา กระหายที่จะเสี่ยง กล้าที่จะล้มและลุกขึ้นพร้อมรอยยิ้ม และสู้อีกครั้ง 4) จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) สามารถเปิดใจต้อนรับบุคคลและกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย อยากพบทำความเข้าใจและชื่นชมผู้มาจากแดนไกล และเชื่อว่าความหลากหลายเป็นสิ่งที่ดี และ 5) จิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) ความประพฤติที่มีจิตรู้จริยธรรมจะนึกถึงตนเองในบริบทที่เป็นสากลสามารถนึกถึงตนเองในเชิงนามธรรมได้ รักษาจริยธรรมของตนให้อยู่ในกรอบและความรับผิดชอบ

5. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา

5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานักศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

1) แนวทางการพัฒนานักศึกษารายชั้นปี ดังนี้ ชั้นปีที่ 1 ปรับตัวและสร้างพื้นฐาน พัฒนาให้รู้จักตัวเองอย่างดีพอ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเตรียมความพร้อมทางทักษะการเรียนรู้ พัฒนาทักษะพื้นฐานที่ข้ามพ้นวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะสังคม และลดอัตราการลาออกกลางคัน ชั้นปีที่ 2 ก้าวสู่วิชาชีพ ทักษะการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ คิดอย่างมีระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กิจกรรมเสริมทักษะชีวิต: มนุษย์สัมพันธ์ EQ การสร้างความมั่นใจในตัวเอง การพัฒนาบุคลิกภาพและมีความรับผิดชอบ จริยธรรมคุณธรรม การทำงานเป็นทีม เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นปีที่ 3 ก้าวสู่คุณลักษณะทางวิชาชีพ คุณลักษณะการเป็นผู้นำ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ การเรียนรู้จรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีวิสัยทัศน์บนเส้นทางวิชาชีพ ทักษะการคิดเพื่ออนาคต ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม สหกิจศึกษา ชั้นปีที่ 4 ก้าวสู่ความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ ประสบการณ์วิชาชีพ สร้างอุดมการณ์ชีวิตเพื่อเตรียมตัวสู่โลกอนาคต คุณธรรมเรื่องความกตัญญูกตเวที ทักษะการใช้ชีวิตที่มีค่า การพัฒนาบุคลิกภาพ การสื่อสาร มารยาท และการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

2) แนวทางการพัฒนาเชิงระบบ 1) กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะอนาคตใหม่ สอดคล้องกับปรัชญา อัตลักษณ์บัณฑิตและวิสัยทัศน์ของสถาบัน 2) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และเป้าหมาย ในการพัฒนานักศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ปรับกระบวนทัศน์ในการพัฒนาบัณฑิตที่มุ่งเน้น

ผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) จัดทำแผนการพัฒนานักศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะอนาคตใหม่ และส่งเสริมให้นักศึกษามีความพร้อมทางการเรียนในระดับอุดมศึกษา 4) สร้างระบบและกลไก การพัฒนานักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เน้นกลไกการบริหารจัดการ 5) พัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนานักศึกษา และ 6) สร้างความตระหนัก สร้างการมีส่วนร่วมแก่นักศึกษาให้พัฒนาตนเอง และเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประเมิน ปรับปรุง และพัฒนา ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามระบบและกลไก ปรับปรุง/พัฒนากระบวนการจากผลการประเมิน มีผลจากการปรับปรุงเห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม มีแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงาน โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยัน

5.2 ข้อเสนอแนะทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูยุคใหม่ตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล

1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ครูยุคใหม่ควรมี 1) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (EdTech Skills) บุคลากรเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แอปพลิเคชัน เกมการศึกษา สื่อมัลติมีเดีย 2) ทักษะการออกแบบการเรียนรู้ (Learning Design Skills) วางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน 3) ทักษะการเป็นโค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นโค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวกผ่านการตั้งคำถาม การสะท้อนความคิด การให้คำปรึกษาแนะนำ และการกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์อย่างลุ่มลึก 4) ทักษะการพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาในรูปแบบใหม่ พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย สร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่ตรงต่อความต้องการ การผลิตสื่อดิจิทัล การพัฒนาหลักสูตรรูปแบบโมดูลออนไลน์ 5) ทักษะการบริหารจัดการชั้นเรียนแบบใหม่ บริหารจัดการชั้นเรียนแบบผสมผสาน ผสานทั้งแบบดั้งเดิมและการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และ 6) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำงานร่วมกับครูด้วยกันเอง นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2) กระบวนการ NEO-COACH กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย 3 หลักการ 4 องค์ประกอบ และ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1. หลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning and Engagement) นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพ การทำโครงการ การวิเคราะห์ และการนำเสนอผลงาน 2) การพัฒนาทักษะดิจิทัลและการตัดสินใจ (Digital Skills and Decision Making) ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม 3) การเชื่อมโยงกับโลกจริง (Real-world Connection) ความรู้และทักษะเชื่อมโยงกับสถานการณ์และปัญหาในโลกจริง ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ 2. องค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการสร้างความรู้และทักษะ 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในห้องเรียน ใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชัน โปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ 3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ส่งเสริมให้มีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริง ตัดสินใจที่ส่งเสริมค่านิยมและจริยธรรมที่ดี 4) การประเมินแบบภาพรวม (Holistic Assessment) โดยการประเมินไม่จำกัดอยู่เพียงคะแนนหรือผลลัพธ์ที่ชัดเจน ควรพิจารณาถึงกระบวนการเรียนรู้และความก้าวหน้า และข้อเสนอแนะทางขั้นตอน 8 ประการ ได้แก่ N -Navigate (นำทาง) กำหนดทิศทางและวางแผนสำหรับกระบวนการเรียนรู้ สร้างกรอบความคิดและการจัดการกิจกรรม E -Explore (สำรวจ) เปิดโอกาสให้นักเรียนขยายขอบเขตความรู้ พัฒนาทักษะ ในการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล O -Organize (จัดระบบ) จัดการและระบุโครงสร้างในการทำงาน เตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ C -Collaborate (ร่วมมือ) ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาความสามารถ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน O -Operate (ปฏิบัติการ) นำทฤษฎีและแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง A -Assess (ประเมินผล) ตรวจสอบ

และประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความก้าวหน้าของตนเอง C-Critique (วิพากษ์) ประเมินและวิจารณ์ผลงานของตนเองและผู้อื่น พัฒนาทักษะในการตัดสินใจและวิเคราะห์ H-Hone (ขัดเกลา) สะท้อนและปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่แก่นักเรียนในระยะยาว

5.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลในโรงเรียน วัตถุประสงค์การพัฒนา 1) เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร 2) เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล 3) เพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลและความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด องค์ประกอบรูปแบบการพัฒนา ได้แก่ 1) การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กรดิจิทัล การสร้างแรงจูงใจคนในองค์กรดิจิทัล (ระดับแรงดันที่สุด PNI = 0.028) พัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล (สำคัญมาก PNI = 0.024) การมองเห็นอนาคตและการปรับตัวสู่องค์กรดิจิทัล 3) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี (สำคัญมาก PNI = 0.024) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ตัวบ่งชี้ 2) เป้าหมายความสำเร็จ 3) วิธีการพัฒนา และ 4) กลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ

5.4 แนวทางการพัฒนาอนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า จากผลการวิจัยของวิไลลักษณ์ ลังกา (พ.ศ. 2560-2569) พบว่า ภาพอนาคตคุณลักษณะครูไทยที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดในอีก 10 ปีข้างหน้า จะต้องมียุทธศาสตร์ดำเนินชีวิตบนฐานไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้ และ คุณธรรม) ดังนี้ ด้านการรู้คิด ครูต้องมีความรู้รอบรู้ รู้ลึก เชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีปัญญา รู้เท่าทันความสามารถในการคิดขั้นสูง การคิดแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ด้านจิตใจ ครูต้องมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณความเป็นครู จิตวิญญาณความเป็นครู มีจิตสาธารณะ จิตอาสา เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม ด้านทักษะ ครูต้องมีทักษะการสอน การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การเป็นผู้ช่วยเหลือ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และสังคม

5.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับสถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายและประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนานักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ค่าเป้าหมาย มีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) จัดทำแผนพัฒนานักศึกษา มีระบบและกลไกในการควบคุม กำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนานักศึกษา ออกนโยบาย กฎระเบียบระบบและกลไก สร้างชุมชนการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบศตวรรษที่ 21 4) การจัดสรรงบประมาณ จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง และ 5) พัฒนาอาจารย์ ให้ความสำคัญพร้อมทั้งแนวคิด ความรู้ ทักษะ เจตคติ มีคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสมรรถนะเพียงพอต่อการพัฒนานักศึกษา

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับสำหรับครู ได้แก่ 1) พัฒนาทักษะดิจิทัล ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนครู (Professional Learning Community) 2) ออกแบบกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความผูกพันกับบทเรียน 3) ทดลองใช้เทคนิค NEO-COACH ค่อยเป็นค่อยไป สะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการสอน และ 4) สนับสนุนการพัฒนาทักษะของนักเรียน ทักษะดิจิทัล การทำงานเป็นทีม และเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับนักศึกษา/นักเรียน ได้แก่ 1) พัฒนางค์กรนิสิตนักศึกษา ให้มีความเข้มแข็ง สร้างความตระหนักในการเตรียมตนเองและพัฒนาตนเอง 2) เรียนรู้และปรับตัว พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐและผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และ 3) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย เพียงพอเหมาะสม และเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

6. สรุป อนาคตภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานและการผลิตครูของไทย พ.ศ. 2573 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครูไทย ดังนี้

6.1 การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ (พลิกพลัง) เป้าหมายหลักคือการทำให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สังคมยอมรับและเชื่อถือ โดยมีภาพย่อย 3 ด้าน คือ 1) สร้างศรัทธา: พัฒนาคูให้เป็นมืออาชีพจนประชาชนยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน และตัวครูเองต้องมีความศรัทธาและภูมิใจในอาชีพของตน 2) ปฏิรูประบบการฝึกหัดครู: ปรับปรุงระบบการผลิตครูให้เทียบเคียงกับประเทศที่มีระบบการศึกษาเป็นเลิศ มีการคัดเลือก "คนเก่ง" เข้ามาเรียน ออกแบบการเรียนรู้บนฐานวิจัย และเน้นการฝึกวิชาชีพอย่างเข้มข้นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 3) สร้างความมั่นคงและยั่งยืน: กำหนดผลประโยชน์และสวัสดิการให้เทียบเคียงได้กับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ เพื่อดึงดูดให้เยาวชนกลุ่มที่เรียนดีเลือกประกอบอาชีพครูเป็นอันดับต้น ๆ

6.2 การปรับบทบาทและทักษะสู่ครูยุคใหม่ ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก ผู้สอน (Instructor) ไปเป็นโค้ช (Coach) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยต้องมีทักษะสำคัญ ดังนี้ 1) ทักษะดิจิทัล (EdTech Skills) สามารถบูรณาการเทคโนโลยี แพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การออกแบบการเรียนรู้ (Learning Design) วางแผนกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือการใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) และ 3) การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ สามารถจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และเน้นการทำงานร่วมกับเครือข่ายครูหรือผู้เชี่ยวชาญ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6.3 การใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (NEO-COACH) แนวทางสำคัญคือการนำกระบวนการ NEO-COACH 8 ขั้นตอนมาใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ Navigate นำทางและวางแผนการเรียนรู้ Explore: สนับสนุนให้ผู้เรียนสำรวจและค้นคว้าข้อมูล Organize จัดระบบโครงสร้างการทำงาน Collaborate เน้นการทำงานร่วมกัน และแก้ปัญหาเป็นทีม Operate ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์โลกอนาคต Assess: ประเมินผลเพื่อความก้าวหน้า Critique วิพากษ์และประเมินผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ Hone ขัดเกลาทักษะและสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอนาคต ครูไทยในทศวรรษหน้าต้องมีคุณสมบัติที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านหลัก 1) ด้านการรู้คิด มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหา 2) ด้านจิตใจ มีจิตวิญญาณความเป็นครู ยึดมั่นในจรรยาบรรณ มีจิตสาธารณะ และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 3) ด้านการดำเนินชีวิต ยึดหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง

7. บทสรุปผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาไทยในอนาคต

7.1 การจัดการศึกษาในอนาคตของประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่เพื่อให้สามารถแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศได้อย่างเท่าเทียม จากการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระบบการศึกษาเป็นเลิศ (ฟินแลนด์ สิงคโปร์ และเกาหลีใต้) พบว่า ประเทศไทยยังมีช่องว่างที่ต้องพัฒนาในหลายด้าน 1) การบูรณาการเนื้อหาและทักษะ ต้อง

เปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียวไปสู่การบูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) การใช้เทคโนโลยี ต้องพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ระบบการผลิตและพัฒนาครู ต้องยกระดับให้เป็นวิชาชีพชั้นยอดที่ดึงดูดคนเก่งเข้าสู่วิชาชีพ

7.2 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) สำหรับระบบการศึกษา: กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นแต่คงมาตรฐานกลาง เน้นคุณภาพการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐาน ยกย่องคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงและเท่าเทียม และใช้นวัตกรรมเป็นคานาจัดคุณภาพ 2) สำหรับครู: การพัฒนาเป็นวิชาชีพชั้นยอดที่สังคมให้การยอมรับ ปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นโค้ช (Coach) และ ผู้อำนวยการความสะอาด พัฒนาทักษะดิจิทัลและการออกแบบการเรียนรู้ ใช้กระบวนการ NEO-COACH ในการจัดการเรียนรู้ 3) สำหรับนักเรียน/นักศึกษา: พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ครบทั้ง 3Rs 8Cs 2Ls ปลุกฝังจิตสำนึกสำหรับอนาคต เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความท้าทายที่ต้องเผชิญ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ของทุกภาคส่วนในสังคม การลงทุนด้านการศึกษา ทั้งงบประมาณและทรัพยากร การพัฒนาครูให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การสร้างระบบประเมินที่เหมาะสม ที่วัดทั้งความรู้และทักษะ การลดความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ระยะสั้น (1-2 ปี) เริ่มต้นโครงการนำร่องในพื้นที่เป้าหมาย อบรมครูด้านทักษะดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พัฒนาสื่อและเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทันสมัย ระยะกลาง (3-5 ปี) ขยายผลโครงการนำร่องสู่โรงเรียน ทั่วประเทศ ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูและพัฒนาระบบการประเมินผลแบบใหม่ ระยะยาว (5-10 ปี) บรรลุเป้าหมายภาพอนาคตการศึกษาไทย พ.ศ. 2573 ยกย่องคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่าระดับสากล และสร้างระบบการศึกษาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2560). *อนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2560-2569)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- Gardner, H. (2010). *Five minds for the future*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Redecker, C. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO Publishing.